DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
DUMLUPINAR UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES
E-ISSN: 2587-005X Http://Dergipark.Gov.Tr/Dpusbe
Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 68, 310-325; 2021
DOI : 10.51290/dpusbe.872960

Araştırma Makalesi / Research Article

I. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TÜRK-MACAR YAKINLAŞMASI: NEZAKET ÖRNEKLERİ

Ferdi ÇİFTÇİOĞLU[1]
Erika VEREŠOVÁ[2]

Öz
Türk-Macar ilişkilerinin tarihsel süreci çok eskiye dayanmakla birlikte özellikle XIX. yüzyılda yoğunluk kazanmıştır. Bu dönem Avrupa'da çeşitli ideolojiler benimsenmiş ve ihtilallere varan mücadeleler kendini göstermiştir. XIX. yüzyılın ortasında Avrupa'daki bu buhrandan Macarlar da etkilenmiş ve Avusturya İmparatorluğu'na karşı özgürlük mücadelesi başlatmıştır. Mücadelenin başarısızlıkla sonuçlanmasıyla hareketin liderleri Osmanlı ülkesine sığınmışlardır. Bu durum Türk-Macar ilişkilerini daha ileri seviyeye taşımış, Macarlar 93 Harbinde ve I. Dünya Savaşında Osmanlı Devleti'ne büyük destekler vermiştir. İttifak halindeki iki milletin karşılıklı nezaket örnekleri Türk-Macar ilişkisini en iyi şekilde göstermiştir.
Türk-Macar ilişkilerinin I. Dünya Savaşı sırasındaki yoğunluğu dönemin Osmanlı arşiv belgelerine ve Macar basınına yansımıştır. Dil, tarih ve kültür üzerine önem taşıyan eserlerin iki millet arasında ortak kültür inşası için toplanmak istenmesi ve bu doğrultuda iki ülke arasında eser değişimlerinin gerçekleştirilmesi söz konusu ilişkiyi açıklar niteliktedir. Ayrıca I. Dünya Savaşı devam ederken Osmanlı basın yetkilileri Budapeşte'de misafir edilmiş, ortak değerler üzerine konuşmalar yapılmış ve birlikte hareket etmek için toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılar adeta iki milletin birbirine besledikleri üst düzey duyguların ifade edildiği ortamlar olmuştur. I. Dünya Savaşı sırasında birçok alanda gerçekleşen Türk-Macar yakınlaşması özellikle kültürel ve ortak gelecek inşası üzerine yoğunlaşmıştır. Türk-Macar ilişkilerinin ilişkilerin tarihsel sürecine katkı sağlamak bu çalışmanın asıl amacını oluşturmaktadır.
Anahtar Kelimeler: Macarlar, I. Dünya Savaşı, Turan, Basın

SAMPLES OF TURKISH-HUNGARIAN POLITENESS DURING WORLD WAR I

Abstract
Although the historical process of Turkish-Hungarian relations dates back to very old times, it gained intensity especially in the XIX century. During this period, various ideologies were adopted in Europe and struggles leading to revolutions manifested themselves. The Hungarians were also affected by this crisis in Europe in the middle of the XIX century, and they started a freedom struggle against the Austrian Empire. With the failure of the struggle, the leaders of the struggle took shelter in the Ottoman country. This situation carried the Turkish-Hungarian relations to a further level, and the Hungarians gave great support to the Ottoman Empire in the 93 War and the First World War. The examples of mutual politeness of the two nations in alliance showed the Turkish-Hungarian relationship in the best way.
Turkish-Hungarian relations were experienced more intensely during the World War I. This intensity was reflected in the documents. The desire to gather the works on language, etc. for the construction of a common culture between the two nations and the exchange of works explain this relationship. Besides, during the World War I, Ottoman journalists were hosted in Budapest, and programs were organized in which the two nations expressed their high-level feelings about common values. During World War I, Turkish-Hungarian rapprochement focused on common future construction. The main purpose of this study is to contribute to the historical process of relations between Turkish-Hungarian.
Keywords: Hungarians, World War I, Turan, Press

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
ORCİD: 0000-0002-3233-9012
Sorumlu yazar (Corresponding Author): ferdi.ciftcioglu@cbu.edu.tr
[2] Mgr. Erika Verešová (doktora öğrencisi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, ORCID 0000-0001-6376-433X
Başvuru Tarihi (Received): 02.02.2021 **Kabul Tarihi** (Accepted): 28.04.2021

Giriş

Türk-Macar ilişkileri, birçok alanda incelenmiş ve pek çok çalışmaya konu olmuştur. Etimolojik, kültürel ve tarihi araştırmalar neticesinde zamana göre değişiklik gösteren ilişkilerin temeli hayli eskiye dayanmaktadır. İlişkiler tarihsel süreçte değişiklik gösterse de özellikle XIX. yüzyıl Türk-Macar ilişkilerinin en yoğun yaşandığı dönem olmuştur (Kövecsi-Oláh, Kovács, 2020: 357; Nazır, 2010: 309). Macarlar Türkiye hakkında hiçbir dönem XIX. yüzyılın ikinci yarısındaki kadar çok şey öğrenmemiştir (Piroska: 2020: 371).

Avrupa, XIX. yüzyıla siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yaşanan değişimlerle girmiştir. 1815'ten 1870'lere kadar olan dönem, üç büyük fikir akımının toplumları etkilediği ve toplumlarda çalkantı ve dalgalanmalara sebep olduğu bir dönemdir. Bu üç fikir akımı Liberalizm, Nasyonalizm ve Sosyalizmdir. 1830'da Avrupa'da Liberalizm, 1848'de ise Nasyonalizm (Milliyetçilik) etkili olmuştur. Bu akımlar Fransız İhtilalinin bütün Avrupa'ya yayılan sonuçlarıdır (Armaoğlu, 2010: 178). Bu akımlar sonucunda 1848 yılında Avrupalı milletler arasında hareketlilikler meydana gelmiştir. İlk olarak Fransa'da başlayan 1848 İhtilali kısa sürede Avrupa'nın birçok ülkesinde siyasi ve sosyal haklar kazanma amacıyla isyanlara dönüşmüştür. Çeşitli ırklardan, milletlerden ve dinlerden meydana gelen Avusturya Macaristan İmparatorluğu da bu hareketlilikten etkilenmiş, hürriyetçilik ve milliyetçilik fikirlerinin etkisiyle 1848 ihtilalinde Macar isyanıyla karşı karşıya kalmıştır (Armaoğlu, 2010: 229; Namal, 2009: 43). Bütün Avrupa'nın devrimlerle sarsıldığı sırada Macarların Avusturya'ya karşı isyanı onlara bir yıllık bir bağımsızlık dönemi yaşatmış fakat Rus desteği alan Avusturya orduları karşısında kesin yenilgiye uğratılmışlardır. Macarlar, bağımsızlık hareketleri sırasında imparatorluğun diğer unsurları ve Avrupalı Devletlerden yeterli destek görmedikleri için başarısızlığa uğramışlardır. İsyan sırasında özellikle Slavların, Macarların yanında değil Avusturya'ya yakın durduğu görülmüştür. İşte bu noktada Macaristan'ın dönem itibariyle karşı karşıya kaldığı Panslavist ideoloji, beklediğinin tersine Rusya'dan değil, kendisine bağlı Slav halkların aydınlarından gelmiştir. Aynı zamanda Rusya ve Avusturya gibi birbiriyle rekabet içindeki iki imparatorluğun Macarlara karşı birleşmesi, Avrupa devletlerinden Macarlara yardım gelmemesi gibi etkenler Macarların Avrupa halkları arasında kendilerini yalnız hissetmelerine ve yönünü Doğuya[3] çevirmelerine neden olmuştur. Macarların yönünü doğuya dönüp yeni ideolojiler geliştirmesi, Macarlarla arasında tarihi bağ bulunan, Slav ve Germen tehlikesine karşı aynı amacı taşıyan Türkleri daha da yakınlaştırmıştır. Nitekim Macar isyanından sorumlu tutulan Lajos Kossuth ve arkadaşları Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır (Çolak, 2009: 395). Kossuth, kendisinden önce Habsburglara isyan eden Imre Thököly ve II. Ferenc Rákóczi'den sonra Osmanlılara sığınan üçüncü lider olmuştur (Doğan, 2020: 106; Duran, 2020: 284). Osmanlı Devleti zor durumdaki Macarlara birçok kez sığınma hakkı vererek aradaki dostluğu pekiştirmiştir (Saral, 2020: 309).

Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Macarların Osmanlı tarafını tutan tavır sergilemeleri ve maddi manevi desteklerini esirgememeleri Türk-Macar ilişkilerinde müstesna bir yere sahiptir ve iki millet arasındaki ilişkilerin seyrini en iyi şekilde açıklamaktadır (Béla, 2001: 11,12; Okay, 2012: 5). Çünkü "ortak düşman" olarak kabul ettikleri Ruslara karşı ittifak dönemi başlamıştır. Ruslara karşı birleşmenin her iki ulusun da menfaatine olduğu dönemin Macar basınında yer almıştır. Macarlar, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşında Türklerle ilgili her konuyu kendi meseleleri olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Mitingler düzenlemiş, şiir okumuş ve nutuklar vermişlerdir. Bu yakınlaşmanın en somut yansımaları, İstanbul'a gönderdikleri heyet ve Macaristan'a gönderilen

[3] Macaristan'ın yönünü Doğu'ya dönmesi hemen her alanda olduğu gibi iktisadi alanda da görülmektedir. Doğu ile Batı arasındaki konumları iktisadi yönden büyük fırsatlar sunmuştur. Fakat şarkiyatçı-Türkolog Ármin Vámbéry'nin *"Doğu'ya Macar! (Keletre, Magyar!)"* sloganında olduğu gibi Macarların gelişme ve ilerlemesinde coğrafi saha olarak Asya gösterilmiştir. Bkz: Emre Saral, "Macaristan'da Çağdaş Osmanlı Tarihçiliğinin Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu", Dünyada Osmanlı Tarih Yazımı-I, Ahmet Özcan, Özhan Kapıcı, Yalçın Murgul (Ed.), Doğu Batı Yayınları, Ankara 2020, s.308.

Türk öğrencilerin burada büyük bir coşkuyla karşılanması olmuştur (Altaylı, 2015: 77). Yine bu dönemde; XVI. yüzyılda Budin'den İstanbul'a götürülen ve o zamana kadar Topkapı sarayında muhafaza edilen, Macar milli kültürü açısından kıymet taşıyan 35 adet korvina (corvina) kitabı 1877 yılında Macaristan'a iade edilmiştir (Béla, 2001: 17; Saral, Saral ve Sezer, 2009). Osmanlı'nın kitapları ulaştırmak için Macaristan'a gönderdiği heyet burada çok iyi karşılanmıştır (Kövecsi-Oláh, 2019: 248). Bütün bu gelişmeler iki ulusu ortak bir çatıda birleştirme fikrini gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda Macar Turancılığı kurtarıcı bir ideoloji olarak kendini göstermiştir. Slav ve Germen tehlikesi Macar Turancılarının önemli bir argümanı olmuş, bu düşünce Avrupa'da akrabasız Macarlığın yerine akraba milletlerle etkileşime geçme fikrini iyice pekişmiştir. Dahası bu ideolojiyle Macaristan'ın Avrasya'da bir merkez olma ihtimali doğmuştur. Buradan hareketle Macaristan'da akraba milletler arasında politik, ekonomik ve kültürel iş birliği sağlama amacı taraftar bulmuştur (Şevket, Çapraz ve Bayram, 2019: 7). Bütün dünyada örgütlenmeyi hedefleyen Turan Cemiyeti 1910 yılında Macaristan'da kurulmuştur. Türkiye'de ise Turan Neşr-i Maarif Cemiyetinin kuruluşu 1911 yılında gerçekleşmiştir. Cemiyette öncelikle bilimsel alanlarda olmak üzere, Macar halkıyla akraba halkların tarih, edebiyat ve kültürlerinin araştırılmasına da yer verilmiştir (Demirkan, 2020: 40).

1. I. Dünya Savaşı Sırasında Türk-Macar Yakınlaşması

I. Dünya Savaşı arifesinde Osmanlı Devleti, Avrasya'daki topraklarından hızlı bir şekilde çıkarılma sürecini yaşamakta ve milliyetçilik akımının etkisinden kurtulma arayışları içerisindeydi. Her iki ulusun Turani köklerine duydukları ilgi ve benzer ideoloji yolunda ilerlemek istemesi onları birbirine daha da yakınlaştırmıştır. Macaristan'da kurulan Turan Cemiyeti, Türkiye'deki karşılığını Türk Ocağı, Türk Yurdu ve Türk Bilgi Derneği'nde bulmuştur. Aralarında birlikte hareket etmeleri yönünde yazışmalar dönemin resmi yazışmalarına yansımıştır. Macar Turan Derneği 20 Kasım 1914 tarihinde Osmanlı Budapeşte Başkonsolosu Ahmet Hikmet Bey'e[4] bir mektup göndermiştir. Mektupta; üç Türk kültür derneğinin gönderdikleri selamları aldıklarını ifade eden Turan Derneği, en içten teşekkürlerini sunmuştur. Aynı zamanda mektupta bu üç Türk derneğinin selamlarını sadece Turan Derneğine değil büyük ve şanlı bir savaş içindeki Macar milletine de göndermiş olduklarına yer vermişlerdir. Üç Türk derneğine teşekkürü yineleyen Turan Derneği başkanı sözlerine şöyle devam etmiştir:

> "Beraber yürüttüğümüz büyük savaşın başarıyla sona ermesi ve tüm Turanlığa büyük geçmişten bile daha parlak bir gelecek, her alanda ve birlikte büyük başarılar beklentisi dileğiyle üç kardeş derneğe selamlarımızı gönderiyoruz. Turan Derneği hem günümüzdeki ciddi zamanlarda hem de barış dönemlerinde, tüm Türklerin ve tüm Turanlıların faydası için Türk kültür dernekleriyle iş birliği yapmaya hazırdır" (BOA.HR.SYS 2404/39 lef: 1,2; Tekinsoy, 2014: 255).

Tekinsoy'a (2014) göre, bu kuruluşlar Türk-Macar yakınlaşmasının ilmi ve fikri yönünü oluşturmuştur. Macar Turan Cemiyeti ve Türk Ocakları arasında gerçekleşen yakınlaşma her iki cemiyet arasında sıkı dostluğa ve iş birliğine dönüşmüştür. Bütün bu yakınlaşmaların yanında iki ulusun I. Dünya Savaşına ittifak halinde katılmasıyla aradaki bağ daha da pekişmiştir.

I. Dünya Savaşı farklı toplulukları bir araya getirmiş, düşmana karşı birlikte hareket etme her şeyin önüne geçmiştir. Müslüman Türkiye, Katolik Avusturya, Katolik-Protestan-Yahudi karışık Macaristan ile Almanya ve Ortodoks Bulgaristan birleşmişlerdir. Bu birliktelik savaşın kaderini elbette etkilemiştir. Bu savaşta Osmanlı Devleti'nin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile sıkı askeri iş birliği ilk olarak Galiçya Cephesinde gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra Çanakkale, Kanal,

[4] Müftüoğlu Ahmet Hikmet Bey 1912 ile 1918 yılları arasında Budapeşte Şehbenderi olarak görev yapmıştır. Müftüoğlu, devletin birçok kademesinde görev almış ve Halife Abdülmecit Efendi'nin mabeyncisi olmuştur. Detaylı bilgi için bkz: Tahsin Yıldırım, Son Şehbender Müftüoğlu Ahmet Hikmet, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2020.

Sina, Filistin ve Suriye cephelerinde Osmanlı ve Avusturya-Macaristan kuvvetleri müttefik olarak birlikte savaşmışlardır (Saral, Saral, 2020: 11). Topçular, doktorlar, hemşireler, muhabereciler, teknik elemanlar, su bulucular vs. toplamda 7 ilâ 12000 bin arasında olduğu tahmin edilen Avusturya-Macaristan askeri, düşmana karşı Osmanlı topraklarında savaşmışlardır (Saral, Saral, 2020: 20). Çanakkale Cephesi'nde düşman kuvvetlerinin çekilişinde bölgeye gelen ve açtıkları yoğun ateşle Osmanlı taarruzuna katılan Avusturya-Macaristan ordusu topçu bataryalarının büyük katkısı olmuştur. "Bu işi ben başardım" diye gururlanıp imparator için "yaşasın" nidaları atmışlardır (Saral, 2020: 81).

I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasındaki ilişkiler daha ileri seviyeye taşınmıştır. Bu yakınlaşmanın pekişmesi amacıyla Avusturya-Macaristan Kralı Şarl (IV. Károly) ve İmparatoriçe Zita, Osmanlı padişahına ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaret gerek Osmanlı basınındaki gerek Avusturya-Macaristan basınındaki manşetlerde yerini almıştır. Elli dört saatlik bu ziyaret basındaki gündemini korumuştur. Basının odaklandığı konu, Osmanlı Devleti ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğunu birlikte hareket etmeye zorlayan en temel faktörün Rus tehdidi olduğudur. Bunun savaş sonunda bertaraf edilmesiyle devam edilen dostane ilişkiler üzerine yorumlar yine basındaki yerini almıştır. Ziyaretle vurgulanmak istenen iki taraf arasındaki ittifak ve dostluğun daha da pekiştiğini ortaya koymak olmuştur. Nitekim bu ilişkilerin savaş sırasındaki dört senelik samimi silah arkadaşlığından daha ileri olduğunu gösteren programlar düzenlenmiştir (Özçelik, 2012: 51-63). Yine bu dönemde iki ulusun bağlarının sıkılaştırılmasına yönelik programlar arasında İstanbul'da bir Macar hastanesi yaptırılması bulunmaktadır. Macar Milletvekili Kont László Semsey tarafından İstanbul'da bir hastane kurulmasına dair Macar Kızılhaç Cemiyeti Genel Kurulu'na bir önerge vermiştir. Nitekim Macar Salib-i Ahmer İdaresindeki Çapa Mecruh Hastahanesi kurulmuş ve açılışında konuşan Semsey: "Bu hastanenin asırlara dayanan Türk-Macar milletleri arasındaki kardeşliğin bu olağanüstü dönemde kalıcı bir tezahürü olmasını istiyoruz. Bu binada nice cesur Türk askerini Türk ordusuna tekrar kazandırabileceğimizi umuyorum" demiştir (Fodor, 2020: 42-46). 1916 yılının sonunda hastanenin faaliyetlerine son verdiği çeşitli belgelerden anlaşılmaktadır. Kısa ömürlü ama ikili ilişkilerde müstesna bir yere sahip olan bu hareket yerini yeni samimi girişimlere bırakmıştır. Gyula Germanus'un ve Géza Hegyei'nin eşlik ettiği Macar Askeri Bandosu Osmanlı başkentinde, elde edilecek gelirin bir kısmının dul ve yetimlere, geri kalanının ise Budapeşte'deki cami yapımına ayırılacağı konserler vermiştir. Nitekim konserlerden kısa bir süre sonra savaş sona ermiş, iki ülke arasındaki ilişkiler farklı alanları da kapsayarak devam etmiştir (Fodor, 2020: 46).

I. Dünya Savaşı sırasında Türk-Macar iş birliği sadece askeri alanda gerçekleşmemiştir. Türk-Macar ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla Konstantinopolis Macar Bilim Enstitüsü (1916-1918) bu dönemde kurulan kurumlar arasındadır. Enstitünün işlevi, Macarların Bizans ve Türk-İslam tarihi ile bağlantılı olan dönemleriyle ilgili tarih, sanat tarihi ve arkeoloji gibi çeşitli bilim dallarında araştırmalar yapmaktır (Çolak, 2009: 91). Yine I. Dünya Savaşı'nda ittifak halindeki iki ulus, aynı zamanda köken ve tarihlerine yönelerek birlikte hareket etme planları yapmaya başlamıştır. Bu dönemde eğitim alanında atılan adımlar kendini göstermiştir. 1916-1917 yıllarında Macaristan'da 186 Türk öğrenci öğrenim görmüş ve öğrencilerin çoğu burs imkânından yararlanmıştır (Önen, 2005: 90). 1924 yılına gelindiğinde Macaristan'daki Türk öğrenci sayısı 200'ü geçmiştir. Bu öğrencilerle Osmanlı Hükümetinin bölgedeki Müslümanların ilgisini canlı tutmak için gönderdiği İmam Abdüllatif Efendi ilgilenmiştir. Ayrıca Türk öğrencilerle Turan Cemiyeti arasındaki bağ Abdüllatif Efendi tarafından kurulmuştur (Çolak, 2012: 1028,1029). Öğrenciler başta tarım alanında olmak üzere sanat ve ticaret alanlarında eğitim görmüşlerdir. Tarımın öncelikli alan olması ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun tarım akademilerine gitmelerinin altında, dönem itibariyle Macaristan'ın ziraat uygulamalarında Avrupa'nın en iyisi oluşu yatmaktadır (Çolak, 2004: 239).

Eğitim üzerine birlikte hareket etme sürecine giren iki ulus, gelişmişlik yolunda ortak müfredat ve ortak kültür değerlerine yönelmişlerdir. Türk-Macar iş birliği birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendini göstermiştir. Esasen eğitimdeki müfredat iş birliğiyle, tarihi çok eskiye dayanan iki ulusun etkileşimini tekrar canlandırmak amaçlanmıştır. Macar İlimler Akademisi (*Magyar Tudományos Akadémia)* ile Osmanlı Maarif Nezareti birbirlerine Türk-Macar ilişkileri ve Turani kavimlerin ortak kültür oluşturma adına eser alışverişinde bulunmuşlardır (Duran, 2020:288). Yine bu dönemde dil ve tarih alanında ortak çalışmalar yapmak üzere her iki ülkenin öğrenci ve araştırmacıları karşılıklı ziyaretlerde bulunmuşlardır. En önemlisi ise, aynı dönemde iki ülkede de Turancılık akımının dil ve tarih çalışmaları ile desteklenmiş olduğudur (Okay, 2012: 5,6). Bu düşünceler çerçevesinde Türk-Macar ortak müfredat hazırlama girişimleri kendini göstermiştir. Oluşturulmak istenen Türk-Macar ortak müfredatının tarih ve dil birliğine dayanan geniş bir coğrafyanın (Turan) bakiyesinden ilham alması planlanmıştır.

Türk-Macar dostluğunun önemli kesitlerinden bahsederken dini nezaket örneklerinden de bahsetmek gerekir. Bu bağlamda 1916 yılında İslam dini Macaristan'da yasal bir din olarak kabul edilmesi ilişkilerin kalıcılığı açısından son derece önemlidir. İslamiyet'in burada yasal olarak kabul edilmesinde müttefik Osmanlı'ya gösterilen ilgi olmakla birlikte Avusturya-Macaristan ordusundaki Boşnak kökenli Müslüman askerlerin varlığı etkili olmuştur. Yine Macaristan'da İslam'ın resmi din olarak kabul görmesinde Macaristan'daki Başşehbender Ahmet Hikmet (Müftüoğlu) Bey'in girişimleri de etkili olmuştur (Szalai, 2010: 596-600; Namal, 2019: 131,132). 1916'da Macaristan'da İslamiyet'in resmi din olarak tanınması Türk ve Macar basınında geniş yer tutmuştur. Bu bağlamda Északkeleti Ujság, Szatmármegyei Hírmondó, Budapesti Hírlap ve Pester Lloyd gibi Macar gazetelerinde, Tasvir-i Efkâr, Türk Yurdu, Bilgi Mecmuası ve Servet-i Fünun gibi Osmanlı gazete ve dergilerinde Macaristan'da İslamiyet'in resmi din olarak tanınması hakkında yazılar yazılarak Türk-Macar dostluğu vurgulanmıştır (Namal, 2019: 141).

2. Türk-Macar Yakınlaşması ve Yayın Hediyeleri

I. Dünya Savaşı yıllarında her iki ulusun kıymetli eserleri birbirlerine hediye olarak takdim etmeleri Türk-Macar yakınlaşmasının bu dönemdeki somut verilerinden biridir. Macar İlimler Akademisi[5] adına 16 Şubat 1915 tarihinde Türk Başkonsolosu Ahmet Hikmet Bey'e gönderilen Macarca mektup, dönemi itibariyle Türk-Macar ilişkilerini özetler niteliktedir (B.O.A. MF.MKT. 1208/75, lef: 2)[6].

Bu mektuptan yaklaşık iki ay sonra Başkonsolos Ahmet Hikmet Bey bu hususu Maarif Nezaretine bildirmiştir. Ahmet Hikmet Bey, Macaristan İlimler Akademisinin mektubu ile Macarca yazılmış ve Türkler ile Tatar, Fin, Kırgız gibi Turanî kavimlerin tarih, dil, soy ve medeniyetine ve Macarların Türklerle olan ırki ve dil ilişkilerine dair incelemeleri içermekte olan çeşitli kitap ve süreli yayınlardan 88 adedinin postayla gönderildiği bilgisini vermiştir. Ayrıca gönderilen bu kitapların isimleri ve başlıklarının Türkçe tercümelerinin kitapların üzerlerine yazıldığına dikkat çekmiştir. Eserlerin başlıklarından anlaşılacağı üzere, bu kitapların Macar alimlerinin çok uzun yıllardan beri Turan kavimleri hakkında yapmış oldukları derin ve sürekli araştırmalarının sonucunda ortaya çıktığını ifadelerine eklemiştir. Bunun yanında etnik tarihlerini ve dillerini inceleme noktasında da çok kıymetli belgeleri ve kaynakları ihtiva ettiğini satırlarına eklemiştir. Bütün bu gelişmeler çerçevesinde Ahmet Hikmet Bey Maarif Nazırının yüksek gayret ve sahiplenmesi ile kurulması düşünülen ve arzu edilen Encümen-i Dânişin hem dillerinin ıslahında ve imlalarının düzenlenmesi, hem de soyları hakkında yapılacak incelemelerde bu eserlerden çok fayda sağlanacağını belirtmiştir.

[5] Bu isim Macarca orijinalinde *"Magyar Tudományos Akadémia"* Osmanlıca çevirisinde ise *"Encümen-i Dâniş"* şeklindedir. Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk Macar İlişkileri, İstanbul 2016, s.429.

[6] Mektup ve tercümesi EK 2 de verilmiştir.

Ahmet Hikmet Bey, Macarların öteden beri ırki kardeşlik ve tarihî ilişkiler bakımından Türkler hakkında ortaya koymuş oldukları samimiyetin ve şu sıralarda ortak menfaatlerden dolayı göstermiş oldukları dostluğun yeni bir örneği olan bu kıymetli hediyelerin Maarif Nazırı nezdinde büyük bir memnuniyet uyandıracağından ve bunlardan faydalanma yollarına bakılacağından hiç kuşku duymadığını satırlara eklemiştir. Ayrıca Maarif Nezaretinin uygun görmesi halinde, Türklerle ilgili bu faydalı eserlerin verilmesinde gösterilen hususi özenden dolayı duyulan memnuniyete dair nezaretten Macaristan İlimler Akademisi Reisi Ekselans Mösyö Albert Berzeviczy'ye bir adet yazı gönderilmesini talep etmiştir. Yine bu konudaki son sözün nazırda olduğunu belirterek yazısını noktalamıştır (1 Nisan 1915) (B.O.A. MF.MKT, 1208/75 lef: 3; Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk Macar İlişkileri, 2016: 429,430).

İki ülke arasındaki kıymetli eser hediyeleşmesinin gelişigüzel değil belirli bir program ve amaç dahilinde yapıldığı yukarıda görüldüğü üzere dönemin yazışmalarına yansımıştır. Gönderilen eserler, Meclis İnceleme Başkanlığı altındaki İnceleme Komisyonunun incelemesi sonucunda toplumun faydasına sunulmuştur (MF. MKT 1208/75 lef: 5). Macaristan'ın hediye ettiği eserlerden, İslami ve Milli Eserler hakkında araştırmalar yapacakların faydalanmasının yanında dilimizin geliştirilmesi için kurulmuş olan komisyonların da yararlanabileceği kararlaştırılmıştır (MF. MKT 1208/75 lef: 7). Komisyonlar eserlerdeki harf ve imla kontrollerini yaptıktan sonra eserleri, nakil işlemleri için kurulan başka bir komisyona göndererek süreci devam ettirmiştir MF. MKT 1208/75 lef: 6).

Hediye edilen eserlerin gönderim süreçleri ve içerikleri hakkındaki bilgileri dönemin yazışmalarından öğreniyoruz. Peşte Başkonsolosu Ahmet Hikmet Bey'in Maarif Nezaretine yazmış olduğu tahriratta, Peşte İlimler Akademisi Kütüphanesi'ndeki *Şinasi Lügatnamesi*'nin dört cildinden kopyalanan iki adet defterin 7 Mayıs 1915 tarihinde İstanbul'a giden Harbiye Nezareti kuryesi Selim Sırrı Bey'e teslim edildiği bildirilmiştir. Selim Bey'e defterleri teslim ederken söz konusu defterlerin bizzat Maarif nazırına ulaştırılması gerektiği konusundaki ikazın da yapıldığını belgede görmekteyiz. Ayrıca Ahmet Hikmet Bey, Macaristan İlimler Akademisi tarafından hediye edilen Turanî milletlerin ve Türklerin tarih ve medeniyeti hakkındaki 88 adet kitap ve süreli yayının ulaşıp ulaşmadığının bildirilmesini de talep etmiştir[7]. Devamında ise söz konusu İlimler Akademisi tarafından yapılan bu güzel harekete nazik bir karşılık olarak Macarlar ile Türkler arasındaki dil ve tarih bağlarını konu alan ve Turanî milletlerin dilleri arasındaki ilişkileri içeren Türkçe nadir eserler var ise bunların da konunun uzmanları tarafından seçilerek Macaristan İlimler Akademisine verilmesini Maarif nazırından talep etmiştir (MF. MKT. 1208/75 Lef:10; Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk-Macar İlişkileri, 2016: 434,435).

Macaristan Peşte Fünun-ı Encümen-i Daniş kütüphanesinde bulunan daha pek çok eser Osmanlı Devleti'ne hediye edilmiştir. Bunlar arasında on üç ciltlik el yazması Şinasi Lügatnamesinin on ciltte toplanmış hali ve Ali Şir Nevai'nin Çağatayca lügatının tefsiri de bulunmaktadır. (MF. MKT 1208/75 lef: 16). Yine Macar lisanıyla yazılmış olan Budin Paşa'nın Macarca Muhaberatı adlı eserin gönderildiği ve yararlanmak isteyenlerin Encümen-i Tetkik Kütüphanesine başvurmaları gerektiği bildirilmiştir (MF. MKT 1208/75 lef: 21). Yazışmalardan anlaşıldığına göre Macar yazarlardan Mösyö Alexandr Takács tarafından yazılan ve en son gönderilen Türk İdaresinde Macaristan'ın Ahvali isimli kitabın I. ve II. cildinin Osmanlı Maarif Nezaretine ulaştırılması için kurye Hüseyin Fehmi Efendiye teslim edildiği bildirilmiştir (MF. MKT 1208/75 lef: 30). Nitekim eserler Encümen-i Tetkik Komisyonuna teslim edilmiş ve bu davranış için Maarif Nezaretince teşekkür edilmiştir (MF. MKT 1208/75 lef: 35; MF. MKT 1208/75 lef: 31). Ayrıca İstanbul kütüphanelerinde bulunmadığı Encümen-i Tetkik tarafından tespit edilen, Peşte Akademi

[7] Ahmet Hikmet Bey'in 7 Mayıs 1915 tarihinde göndermiş olduğu eserler Maarif Nezaretine ulaşmış ve 13 Mayıs'ta nezaret bu bilgiyi Sadaret ile paylaşmıştır (MF. MKT 1208/75 lef:12). Sadaret ise 17 Mayıs'ta Peşte Başkonsolosluğuna eserlerin geldiği haberini vermiştir (MF. MKT 1208/75 lef:11).

Kütüphanesi'nde bulunan 'Gül ü Nevrûz-i Lutfî' ile Peşte Umumi Müze Kütüphanesi'ndeki 'Defter-i Mufassal-ı Livâ-yı Novigrad be-Mîr-i Mîrân-ı Budin' isimli İslami ve milli önem taşıyan eserler Maarif Nezareti vasıtasıyla sipariş edilmiştir. Dahası fotoğraf yöntemiyle çoğaltılmasının uygunluğu sorulmuş ve çoğaltma işinin gerekliliği üzerinde durulmuştur (MF. MKT 1208/75 lef: 27; Mutlu, 2018: 620). Peşte Başkonsolosluğu tarafından çoğaltılan 'Gül ü Nevrûz-i Lutfî' isimli el yazması eser ve 'Defter-i Mufassal-ı Livâ-yı Novigrad bi-Mîr-i Mîrân-ı Budin' isimli eserin fotoğrafları alınmış ve yararlanmak isteyenler için Encümen-i Tetkik Kütüphanesinde muhafazası kararlaştırılmıştır (MF. MKT 1208/75 lef: 39). Bunların yanında Şinasi Lügatnamesinin çoğaltılma hizmetinin ücreti ise Peşte Başkonsolosu Ahmet Bey tarafından ödenmiştir (MF. MKT 1208/75 lef: 17).

Macaristan'ın göndermiş olduğu eserlere karşılık Osmanlı Devleti de Macaristan'a hediyeler göndermiştir. Macaristan Encümen-i Danişi'ne gönderilmesi vaad edilen Dîvân-ı Lügati't-Türk ve Aşıkpaşazade Tarihi'nin altı formasının ulaştığı Peşte Başkonsolosluğundan bildirilmiştir. Bunun yanında Dîvân-ı Lügati't-Türk'ün henüz tamamlanmadığı, bu yüzden peyder pey gönderildiği ifade edilmiştir. Fakat tamamlandığında takımıyla tekrar gönderileceği ve yanında Aşıkpaşazade Tarihi'nin de bulunacağı bildirilmiş, şimdilik peyderpey gönderilen bu mühim eserlerin bu şekliyle kabulü istenmiştir (MF. MKT 1208/75 lef: 13).

Dîvân-ı Lügati't-Türk'ün peyder pey gönderileceği vaadine nazaran, yediden on ikinci formuna kadar bir kurye (MF. MKT 1208/75 lef:14), on dörtten yirmi birine (MF. MKT 1208/75 lef: 15)[8] kadar yine sonraki bir kurye ve yirmi ikiden yirmi yediye (MF. MKT 1208/75 lef: 19) kadar son kurye olmak üzere Dîvân-ı Lügati't-Türk peyder pey gönderilmiştir. Yine bunların yanında evvelce neşredilmiş olan Aşıkpaşa Tarihi posta ile gönderildiği gibi basımı yapılmakta olan Neşrî ve Lütfî Paşa Tarihi ve Mirâtü't Tevarih adlı eserlerin Encümen-i Tetkik tarafından incelenmesi sonucunda gönderileceği bildirilmiştir. Ayrıca her iki ayda bir neşredilecek olan Milli Tetebbular Mecmuasının gönderileceği Maarif Nezaretinden bildirilmektedir. (MF. MKT 1208/75 lef: 12; Mutlu, 2018: 620).

3. Osmanlı Gazeteci Heyetinin Macaristan Ziyareti ve Samimi Diyaloglar

XX. yüzyılın başındaki Türk-Macar yakınlaşması pek çok alanda gerçekleşmiştir. Biz bu ilişkiyi en canlı şekliyle dönemin basın yayın organlarından öğreniyoruz. 12 Ağustos 1917 tarihli Az Ujság gazetesinin 9. sayfasındaki *"Budapeşte'deki Türk Gazeteciler"*[9] başlıklı metin, I. Dünya Savaşı sırasında iki ulus arasındaki duyguları ortaya koymaktadır. Türk Basın Derneği adına bir kutlama düzenlenmiş ve bu kutlama Budapeştedeki günlük gazetelerde yer almıştır. 12 Ağustos 1917 tarihli Az Ujság gazetesinin 9. sayfasındaki Macarca metnin Türkçe tercümesinde şu ifadeler yer almaktadır;

Budapeşte'deki günlük gazeteler sendikası Türk Basın Derneği onuruna Macar Krallığı Nehir ve Denizcilik Şirketine ait *József főherczeg* isimli seyahat halindeki geminin salonunda bir toplantı düzenlemiştir. Türk-Macar bayraklarıyla süslü geminin misafirleri, Eötvös Meydanında bekliyordu. Misafirleri Budapeşte Günlük Gazeteleri Sendikası adına Dr. Béla Ágai ve Dr. Ottó Bernát karşılamıştır. Macar Krallığı Nehir ve Denizcilik Şirketi'nde ise şu kişiler hazır bulundular:

Mahkeme meclisi üyesi genel müdür Károly Végh, kraliyet konsey üyesi müdür yardımcısı Rezső Mende, kraliyet konsey üyesi Miksa Trebitsch, Ulusal Denizcilik Birliği başkan yardımcısı Ferencz Réthy, müfettiş Tibor Fehérváry, baş müfettiş Sándor Steininger, müfettiş Gyula Bignio, askeri karakol karargâhı tarafından Yarbay Károly Döbrentei, Binbaşı Polonkay, Yüzbaşı Haller, üsteğmenler Kakujay ve Nemes. Türk misafirlerin yanı sıra etkinliğe yetkili Bakan Rudolf

[8] Ayrıca bu kurye ile Milli Tetebbular Mecmuasının tamamlanan birinci cildi de gönderilmiştir.

[9] Gazete EK 3'te verilmiştir. Bu konuda yapılan başka bir güncel çalışma için bkz. Tosun Saral, 1917 Yılında Türk Gazetecilerin Viyana ve Budapeşte Seyahati, *Düşünce ve Tarih*, Yıl: 7, Sayı: 77, Şubat 2021, s.14-24.

Wodianer, dış basın dairesi başkanı Frigyes Wiesner, Bakanlık danışmanı Alfréd Drasche-Lázár, diğer danışmanlar Dr. Alfréd Német ve Alajos Paikort, Yarbay Árpád Reich, Bakanlık sekreterleri Baron Károly Kazy ve Ivor Marsovszky, başkent yönetiminden Dr. Ferencz Harrer, Ede Fock ve Lajos Folkusházy, yabancı muhabirler sendikası başkanı Zsigmond Lányi, üniversite hocası Dr. Gyula Mészáros, Macar-Türk Merkezi müdürü Kálmán Balkányi, müdür Dezső Zilahy, kaptan Baron Imre Mednyánszky ve diğerleri katıldı.

Cuma günü gerçekleşen programda akşam yemeği saat 21.00 da başlamıştır. Masanın başına toplantı sırasında söz alacak olan Pester Lloyd'un yazı işleri müdürü Bakan József Vészi oturmuştur. Türk misafirlerin alkışlarla karşılık vereceği ve József Vészi'nin bu güzel selamını Türkiye´nin Budapeşte Başkonsolosluğu sekreteri Cevat Osman Bey Türkçeye tercüme etmiştir. "Osmanlı kardeşlerimize ülkelerine döndüklerinde Macar kardeş halkının sıcak selamlarını yanlarında götürmelerini söyleyeceğiz. Sevgi dolu anlayışla gelişmelerini takip ediyoruz. İlerledikleri yol, yüzyıllardır yürüdüğümüz yolun aynısıdır ve yolun sonunda ulaşacakları ışıltılı bir hedef vardır. Onlar da bu hedefe ulaşacaklar çünkü bizimle aynı doğulu (oryantal) yenilik, enerji ve dayanıklılık ile bu hedefe doğru çabalıyorlar. Amaç, Macaristan'ın yüzyıllar boyunca Türk kardeşlerimize gösterdiği gibi, ulusal bağımsızlığımızdan veya Macar vatandaşlığımızdan vazgeçmeden, Batı medeniyetinin değerlerine sahip çıkmaktır. Saygılı Beyefendiler! Sizlere, Macar ve Avusturyalı yoldaşlarımıza, konuklarımıza sesleniyorum: kadehlerimizi kaldıralım ve Doğu halklarının Tanrısı Yüce Rabbimiz'den Türk kardeşlerimizin Almanlar tarafında zafer peşinde zafer kazandıkları mücadeleden muzaffer olmalarını dileyelim ki, kendileri için bu zafer binlerce yıl sürecek müthiş bir gelecek sağlasın. Yaşasın Türk kardeşlerimiz!"

Bunun ardından Türkiye'nin Budapeşte Başkonsolosu Ahmet Hikmet Bey, Macarca olarak söz aldı: "Beyler! Size birkaç söz söyleyeyim izninizle. Basın, milletin kalbidir. Bütün halkın sevinci, kederi ve tüm mücadelesi gazetecilerin kaleminden akıyor. Bu sefer kardeş ulusunuzun kalbi sizin kalbinizle tanışmaya geldi buraya. İki kardeşin yüreği, canı, ancak sadakat ve dostluk içinde buluşabilir. Allah bu karşılaşmayı sonsuza dek bir, birlik ve anlayışlı eylesin. Bu güzel buluşmanın bir parçası olduğum için çok sevinçliyim. Sizin harika ülkenizi selamlıyorum. Yaşasın güçlü Macar milleti!"

Bir diğer konuşmayı Türk Dili hocası Dr. Gyula Mészáros'un tercümesini yaptığı Türk Meclisi üyesi ve Tanin Gazetesi başyazarı Muhiddin Bey yapmıştır: "Sayın Baylar, Kardeşler! Kısa konuşmak istiyorum ve bu yüzden size hitabımda bu kelimeyi seçtim. Kalbimden yayılan her şey, tüm sevgim, tüm duygularım, tüm minnettarlığım ve size olan tüm bağlılığım bu kelimede mevcuttur. Sevgili kardeşlerim! Sevgili meslektaşlarımın sözleri uzun süre kulağımda ve ruhumda çınlayacak. Basın temsilcileri olarak bu iki milletin tüm duygularını ve düşüncelerini ifade etmek bizim görevimizdir. Bu iki millet arasındaki her türlü ilişkiyi güçlü ve sağlam kılmak bizim mesleğimiz ve görevimizdir. Her iki millet de çok şey gördü, çok acı çekti, çok şey yaşadı. Düşmanlarımızla kahramanca savaştık. Birbirimize değer vermeye değeriz. Kılıçlarımızı tarttık: bu yüzden gelecekte birbirimizi sevmeye ve birlikte olmaya değeriz. Kadehimi, basın temsilcilerinin bu iki ulusun geleceğini her zaman büyük, şanlı ve güçlü kılmak için çalışacakları için kaldırıyorum."

Bir diğer selamlama Bakan Aladár Návay'dan geldi. Bakan Fransızca yaptığı selamlamayla Fransa'da yaşadığı yirmi yılını anlatmıştır. Fransa'daki Türklere nasıl saygı duyduğunu, onları nasıl takdir ettiğini ve onları neden sevdiğini anlatmıştır. Ardından ise Türk kardeşlere ulusal geleceğimizi güvence altına almak için hep birlikte çalışmak ümidiyle diyerek kadehini kaldırmıştır.

Macar Kraliyet Nehir ve Denizcilik Derneği tarafından konuklara verilen özel selamlamayı Ahmet Emin Bey büyük bir minnetle ve beğeniyle kabul etti. Sözlerine mahkeme danışmanı ve ev sahipliği yapan direktör Károly Végh beyefendiye övgülerle teşekkür ederek noktaladı. Bu sözlere

karşılık konuşan mahkeme danışmanı ve direktör Károly Végh, Türk kardeşlerimizin karşılanmasında yer alabilmekten ve temsil ettiği şirket adına da duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Misafirlerin Macaristan'da kendilerini her zaman kendi evlerinde gibi hissetmeleri temennisiyle sözlerine son vermiştir.

Akşam yemeğinden sonra Türk konuklar geminin güvertesine geçerek orada uzun bir süre başkentin panoramasının tadını çıkarmış, Budapeşte'nin eşsiz doğal güzelliğinden duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir.

Cumartesi günü sabah Türk konukların gezdirilmesinin ardından Budapeşte Gazeteciler Derneği saat 14.30'da bir ziyafet düzenlemiştir. Ziyafette Budapeşte Gazeteciler Derneği başkanı Miksa Márkus bir selamlama konuşması yapmıştır. Başkan, böyle zamanlarda geriye dönüp bakmanın tamamen gereksiz ve nafile olduğunu, günümüze bakmanın ise üzücü ve zor olduğunu bu yüzden en iyisinin geleceğe bakmak olduğunu vurgulayarak sözlerine başlamıştır. Herkesin arzuladığı barışı getiren bir geleceğe bakmanın gerekliliğini bir kez daha hatırlatarak sözlerine devam etmiştir: "Eğer bu barış (birliktelik) gerçekleştiyse, bugün olduğu gibi (I. Dünya Savaşı), zorlayıcı bir neden olmaksızın yine de Türk milletinin aynı sadık ve iyi dostları olacağımızı kanıtlayacağız. Yani, dostluğumuz barış sınavına da dayanacak. Bu da bazen savaşın çilesine dayanmaktan neredeyse daha ağır olacak. Türk milleti, biz Macarların, onlara muhtaç olmadığımız zamanlarda bile onların sadık ve iyi dostları olacağımıza inanacaktır. Sayın baylar, adil, iyi ve dürüst Türk milleti bize karşı aynı duygulara sahip olacaktır, eminim. Türk milletinin refahı için kadehimi kaldırarak aramıza gelen Türk yoldaşlarımızı selamlıyorum." Selamlama konuşmasında Dr. Gyula Mészáros hocanın tercümesi de Türk misafirlerden alkış almıştır. Türkiye Temsilciler Meclisi üyesi ve Tanin'in editörü Muhiddin Bey'in Türkçe cevabını yine Dr. Gyula Mészáros tercüme etmiştir.

Son olarak, Macar-Türk Merkezinin yöneticisi Kálmán Balkányi, Macar ve Türk katiplerin tarihsel rolünü anarak ve böylece Macarca ve Türkçe konuşmaların tercümanları Cevat Osman ve Dr. Gyula Mészáros beyefendilere işaret ederek, onları da selamladı.

Türk heyeti üyeleri, Budapeşte Başkonsolosu Ahmet Hikmet Bey'in onuruna düzenlenen ikrama saat 18:00'de misafir oldular. Türk gazetecilere saat 20.30'da başkent Budapeşte Hungária Otel'de akşam yemeği verildi. Başkent Meclis Üyesi Ede Fock'un etkinliğe katılamamasından dolayı yerine belediye başkanı István Bárczy Türk konukları karşıladı. Bárczy:

> "Budapeşte, Türk kültürünün burada işgal döneminde bile izler bıraktığı anılara hâlâ tanıklık ediyor. Hamamlar ve türbeler, yani ruhsal ve fiziksel temizlik kurumları bulunmaktadır. Bu bağlamda, en asil kültürel özellik: dinsel sabır, Türklerin fetheden atalarının o zamanlar düşman kardeşine miras olarak burada bıraktığı bir şeydi. Türkiye'yi (tam da Türk milletinin yeniden doğuşu sırasında) Avrupa haritasından sadece Batı'nın ikiyüzlülüğü silmek istedi. Buradaki Türk konuklar, bu yeniden doğuşun öncüleridir ve biz Türk siyasetinin açık sözlüğünü selamlıyoruz. Başkent Budapeşte'nin kardeşçe sevgisini ve selamlarını eve götürmelerini sizden rica ediyoruz".

Bu karşılama konuşmasına Tercüman-ı Hakikat'in baş editörü Ahmet Ağaoğlu cevap vermiştir:

> "Bir zamanlar Avrupa'da tüm ilerleme Aryan halklarının elindeydi, oysa Aryan olmayan milletler hakkında düşünülenler çok iyi değildi. Ancak Turan halkları, başta Macarlar ve Finliler, ardından Tatarlar ve Türkler de kültür yoluna girdiler. Bugün Avrupa ve Asya'nın farklı yerlerinde savaşan Türk orduları ortak hedeflerin peşinde koşarken bile tüm Türklerin ruhunda yatan Türk-Macar kardeşliğini düşünerek savaşıyor. Macarlar, iyi niyetle ve kararlı bir sabırla, bir millet kültür yolunda ne kadar uzak yerlere götürülebilir konusunda Türklere örnek gösterdi. Türklerin bir gün

> Macarların ulaştığı seviyeye de çıkacağına inanıyorum. Macaristan bugün batı devletleri arasında hak ettiği yerde duruyor, Türkiye ise doğu kültüründe hak ettiği yerdedir. Ancak bir an önce Türkiye'nin de Batı kültüründe yer alacağını ümit ediyor ve bunun gerçekleşmesi için kadehimi kaldırıyorum."

Ev sahibi Macar basın üyesi ve Gazete Yazarları Derneği Başkanı, meclis üyesi Jenő Rákosi de konuşma yapmıştır. Selamlama ve konuşmalardan en farklısı da bu olmuştur. Rákosi; "Yalnızca bilimsel veya duygusal bir varsayım olan Türk-Macar kardeşliğinin tek bir kanıtını biliyorum, bu da Türklerin ve Macarların birbirine karşı yüzyıllar boyunca iyice savaştığıdır. Ne Balkanlar'da ne de Macaristan'da savaşmadığımız bir alan kalmadı. Bu savaşlar da o kadar ateşli, o kadar coşkuluydu ki, böyle bir vahşetle sadece kardeşler savaşabilir diyebiliriz. Modern siyasetlerimizde de aynı şekilde davranıyoruz: kardeş kardeşe karşı savaşıyor. Son zamanlarda Macar-Türk kardeşliğinin peri sarayı, Konstantinopolis'te değil, Budapeşte'de değil, Macarların ve Türklerin kan döktükleri yerdedir. Burada, en büyük düşmanımıza karşı savaşırken onlarca, yüzlerce, binlerce, on binlerce kişinin hayatını kaybettiği yerde, bu kan kardeşliğine tanıklık etmek ve kandan yeniden doğmak için savaşıyoruz. Kadehimi bireysel ve ulusal kardeşliğe, kardeşliğin geleceğine ve her şeyden önce Türkiye ve Macaristan'ın ihtişamına kaldırıyor ve Konstantinopolis'ten meslektaşlarımı selamlıyorum."

Türk konsolosluğu sekreteri Cevat Osman Bey tarafından çevrilen etkileyici selam konuşmalarından sonra konuklar ve ev sahipleri "Muzaffer barıştan sonra tekrar görüşürüz!" sloganıyla vedalaştı. Ardından Türk misafirler Nyugati pályaudvar tren istasyonuna bırakılmış ve buradan gece saat 11:40'ta Üsküp'e doğru yola çıkmışlardır.

Bu toplantıda Türk-Macar yakınlaşmasının daha fazla somut adıma ihtiyacı olduğu anlaşılmıştır. Şimdiye kadar I. Dünya Savaşı yılları) ortak hareket etme girişimlerinin olmaması acı tecrübeleriyle birlikte olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Aslında evveliyatında iş birlikleri olmuştur fakat belirli alandan ve belirli zaman diliminden öteye gidememiştir. Balkan Savaşları sırasında bu iki ulus artık belli şeylerin farkına varmıştır. Bu savaşlar artık taraf olmanın, taraf olmazsa bertaraf olmanın idrakini ortaya koymuştur. Basın toplantısındaki konuşmacıların hemen her biri ortak hareket etme duygusunu, içlerinde bulundukları savaş ortamından etkilenmeleriyle dile getirmişlerdir. Her iki ulus kendine akraba bağı kurabileceği ve bu akrabalığı meşruiyet kazandırabileceği alanlar bulmak durumunda kalmıştır. Bu da şüphesiz Türk-Macar denilince akla ilk köken birlikteliğini getirmektedir.

3. Sonuç

Türk-Macar ilişkilerinin tarihsel süreci, tarihin eski dönemlerinden başlayıp günümüze kadar devam etmiştir. İlişkiler dönemsel farklılıklar gösterse de hiçbir zaman tamamen sonlanmamıştır. Her iki ulusun siyasi teşekküllerini oluşturmaya başladıkları dönemden itibaren aralarında kurdukları bağ, tarihsel hafızalarında daima yer etmiştir.

Türk-Macar ilişkileri kapsamlı incelendiğinde özellikle köken ve tarih başta olmak üzere askeri, sanat, dil, diplomatik vs. hemen her alanda etkileşimin yaşandığı görülmektedir. Bütün bu ortaklık ve birlikte hareket etme girişimleri, ortak değerlere sahip halkları bir çatı altında toplamak amacını taşıyan Turancılık fikrinin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Fakat daha Turan kelimesinin tanımı üzerine bile bir birliktelik oluşturulamamış, kelimenin ırkî ve coğrafi bir terim olduğu üzerinde farklı fikirler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda birlikte hareket etmenin ve ortak bir gelecek inşa etmenin zorluğu kendini gösterse de pek çok alanda iş birlikleri olmuş, özellikle XIX. yüzyıl sonlarından itibaren her iki ulusu daha da yakınlaşmaya iten olaylar yaşanmıştır. XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında Avusturya İmparatorluğu baskısından kurtulmak isteyen Osmanlı Devleti ve (pan-Slav ve pan-German gibi etkilerden kurtulmak isteyen) Macarlar, kurtuluşu bu ortaklığa bağlamışlardır. Nitekim her iki ulus I. Dünya Savaşı'na ittifak olarak girmiştir.

Askeri birlikteliğin yanı sıra iki ulusun pek çok alanda birlikte hareket etmeye çalıştığının örnekleri, dönemin belgelerine yansımıştır. Tarımdan ekonomik gelişmedeki öncülüğe, müzikten diğer sanatsal etkinliklere pek çok alanda yakınlaşma ve gelişmeler görülmektedir. Bütün bunların yanında bu yakınlaşmanın Macar kamuoyundaki karşılığı da merak konusu olmuştur. Dönemin Macar basınına bakıldığında bu merak yerini kardeşlik duygularının üst seviyelerde yaşandığı konuşmalara bırakmaktadır.

Tarihin eski dönemlerinde başlayan Türk-Macar birlikteliği ve yakınlığı, aradan asırlar geçmesine rağmen tekrar eski durumunu aramaktadır. I. Dünya Savaşı sırasında eserler üzerinden yapılmış olan hediyeleşmelerin bu noktada önemi büyüktür. Keza bu hediyeleşmenin gelişigüzel bir hediyeleşme olmadığı, ortak değerler inşası üzerine olduğu anlaşılmaktadır. İki ulus arasındaki hediyeleşmeler dahi birçok yazışmaya sebep olmuştur. Fakat şunu da ifade etmemiz gerekir ki, bu hediyeler normal hediyeler olmamakla birlikte hepsi bir düşünce ve amacın ürünü olup, I. Dünya Savaşı'ndan etkilenen iki ulusun yalnızlık duygularından kurtulmak ve kendileriyle köken bağı bulunan toplumlarla ilişki kurma amacı taşımıştır. Ortak unsurda bu yakınlaşmaların aradaki bağları güçlendirerek birleşme temeline dayandığı hediye edilen eserlerin muhtevası ve isimlerinden dahi anlaşılmaktadır.

Sadece Anadolu Türkleri özelinde değil, diğer Türk coğrafyalarına da hitap eden davranışlar kendini göstermiş fakat ne yazık ki Macaristan'ın bu çağrısına karşılık veren sadece Anadolu Türkleri olmuştur. Bütün bu çabalar aslında dünyanın savaşa gittiği dönemde iki ulusun da savaş sonucu alacakları galibiyete odaklanmalarından kaynaklanmıştır. Tarihte çok örneğini gördüğümüz ortaklık ve birliktelikler yanında, I. Dünya Savaşı Osmanlı ve Macaristan için varoluş mücadelesi olması bakımından kader ortaklığı olmuştur. Atatürk'ün girişimleriyle Türk-Macar ilişkileri daha ileri seviyelere gelmiştir.

Yazarlık Katkıları (Authorship Contributions): Ferdi Çiftçioğlu,Erika Veresova

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Başkanlık Osmanlı Arşivi Maarif Mektûbî Kalemi (B.O.A.MF.MKT) 1208/75, lef:1-43.

Başkanlık Osmanlı Arşivi Hariciye Nezareti Siyasi Kısım Evrakı (B.O.A.HR.SYS) 2404/39.

Gazeteler

AZ UJSÁG, 12 Augusztus 1917 Vasárnap.

Telif Eserler

Armaoğlu, F. (2010). *19. Yüzyıl siyasi tarihi*, İstanbul, Alkım Yayınevi.

Arşiv belgelerine göre Osmanlı'dan günümüze Türk-Macar ilişkileri, (2016). Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No:146, İstanbul, 534.

Béla, E. (2001). *Çok yaşa! Türk heyetinin ziyaretinden hatıra kitabı* (Csok Jasa! A Török Küldöttség Látogatásának Emlékkönyve), Akadémiai–Magyar–Török Baráti Társaság, Budapest.

Çaylak, M. T. (2009) *Yadigâr-ı Macaristan asr-ı Abdülhamid Han*. Hazırlayanlar: İsmail Tosun Saral, Emre Saral, Fahri Sezer, Ankara, Türk-Macar Dostluk Derneği Yayınları:7.

Çolak, M. (2004). Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Türk eğitim yaşamında Macar eğitimcilerinin yeri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt XX, Sayı 58, 231-243.

Çolak, M. (2009). "Macar kaynaklarına göre Türk-Macar askeri ilişkileri (1912-1918)", *Kuruluşundan günümüze Türk ordusu, on ikinci askeri tarih sempozyumu bildiriler I.* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 395-411.

Çolak, M. (2012). Macaristan'da müslümanlık ve İmam Abdüllatif Efendi (1909-1946), 38. *ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika çalışmaları kongresi) bildiriler, III. Cilt* içinde (1021-1050). Ankara, 1021-1050.

Çolak, M. (2009). İstanbul Macar Bilim Enstitüsü (1916-1918). *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Sayı: 3, s.91-105.

Demirkan, T. (2020). *Macar Turancıları*. İstanbul, Selenge Yayınları.

Doğan, İ. (2007). Macar ulusal kimliğinin oluşumunda Türk etkisi, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 47/2, 1-12.

Doğan, İ. (2020). Macarların Kafkasya merakı nereden naynaklanıyor. *Prof. Dr. Melek Çolak armağanı* içinde (103-107). Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Duran, A. (2020). Türk-Macar kültürel ilişkileri bağlamında Macaristan'da eğitim alan Türkler üzerine bir değerlendirme. *Prof. Dr. Melek Çolak armağanı* içinde (283-296). Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Duran, A., Çalık O. F. (2019). Macarlar, Macaristan ve Turancılık. *History Studies*, 11/2, 557-571.

Fodor, G. (2020). Birinci Dünya savaşı'nda İstanbul'da bir Macar hastanesi: Macar Salib-İ Ahmer idaresindeki Çapa Mecruh Hastahanesi. *Toplumsal Tarih*, Sayı: 324, s.42-46.

Kövecsi-Oláh, P. (2019). A Magyarokról alkotott kép az Oszmán és a Török kultúrában, ezer éve Európa közepén-a Magyar állam karaktere, *Mathias Corvinus Collegium* içinde (345-355). Tihanyi.

Kövecsi-Oláh, P. (2019). Ortak kader farklı tepkiler-Birinci Dünya Savaşı sonrasında Türk ve Macar ulus inşa sürecindeki benzerlik ve farklılıklar, 19 Mayıs'ın 100. yıldönümünde Atatürk ve Türk istiklali uluslararası sempozyumu, Mayıs 2019, Ankara, *Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü bildiriler kitabı* içinde (246-253), Yorum Matbaacılık, Ankara.

Kövecsi-Oláh, P. Kovacs, G.M., (2020). Macar bakış açısı: Askeri Ateşe Imre Németh'in gözüyle 30'ların Türkiye'si. *Prof. Dr. Melek Çolak armağanı* içinde (357-369). Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Mutlu, B. (2018). Birinci Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı Maarif Nezareti ile Macar İlimler Akademisi arasında Türk kültürüne ait eserlerin mübadelesi. *Third Mediterranean International Congress on Social Sciences (MECAS III)* içinde (ss. 617-628), Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Yayınları, Balıkesir.

Namal, Y. (2009). *Türk Macar ilişkileri.* İskenderiye Yayınları, İstanbul.

Namal, Y. (2019). I. Dünya savaşı yıllarında Türk-Macar dostluğuna bir örnek: Macaristan'da İslamiyet'in resmi din olarak kabulü (1916). *Avrasya Etütleri*, Cilt:1, Sayı: 55, s.119-161.

Nazır, B. (2010). II. Abdülhamid dönemi Osmanlı-Macar dostluk İlişkileri, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 43, Erzurum, s. 309-317.

Okay, Y. (2012). Sunuş, *Macar-Türk ilişkileri üzerine makaleler Macar kardeşler* içinde (ss. 5-7) Ed. Yeliz Okay, Doğu Kitabevi, İstanbul.

Özçelik, M. (2012). Avusturya Macaristan İmparatoru'nun 1918 İstanbul ziyaretinin Türk basınına yansımaları. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, s.51-63.

Önen, N. (2005). *İki Turan*. İstanbul, İletişim Yayınları.

Piroska, S.P., (2020). XX. Yüzyılın iİlk yarısında Türkiye Macaristan ilişkilerinde canlılık, Çev. (S. T. Mızrak & M. Karagülmez, Çev.) *Prof. Dr. Melek Çolak Armağanı* içinde (371-381). Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Saral, E. (2016). *Yakın dönem Türkiye-Macaristan ilişkileri, Mavi Elma: Türkiye Avrupa ilişkileri*, Ozan Örmeci ve Hüseyin Işıksal (der.). Ankara, Gazi Kitabevi.

Saral, E. (2020). Dünyada Osmanlı tarih yazımı I. *Macaristan'da Çağdaş Osmanlı tarihçiliğinin gelişimi ve günümüzdeki durumu* içinde (306-326) Doğu Batı Yayınları, Ankara, 306-326.

Saral, E., Saral, İ.T., (2020). *Türklerle beraber Osmanlı cephelerindeki Avusturya-Macaristan askerî birlikleri 1914-1918*, İstanbul, Kronik Kitap.

Saral, T. (2021). 1917 Yılında Türk gazetecilerin Viyana ve Budapeşte seyahati. *Düşünce ve Tarih*, Yıl: 7, Sayı: 77, s.14-24.

Szalai M. (2010). *Az 1916. Évi VII. Törvénycikk-Az Iszlám Vallás Legalizálása Magyarországon, Történelmi Szemle,* A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének Értesítője, 2010, LII. évf., 4. szám, 593-602.

Şevket, H. Çapraz Ç., & Bayram B. (2020) *Macar Turan Cemiyeti ve Turan Dergisi (İnceleme-bibliyografya)*. İstanbul, Paradigma Akademi.

Tekindağ, Ş. (1976). Türk-Macar münasebetlerine toplu bakış (Başlangıçtan II. Abdülhamid'e Kadar), *Türk-Macar Kültür Münasebetleri Işığı Altında II. Rákóczi Ferenc ve Macar Mültecileri Sempozyumu (239)* , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

Tekinsoy, Y. E. (2015). I. Dünya savaşı'nda Türk-Macar ilişkilerine bir Örnek: Macar Turan Cemiyeti ve Türk Ocağı. *100. Yılında I. Dünya Savaşı Uluslararası Sempozyumu: Bildiriler, Budapeşte 3-5 Kasım 2014 içinde* (233-256), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Yıldırım, T. (2020). *Son Şehbender Müftüoğlu Ahmet Hikmet*, Ötüken Neşriyat, İstanbul**.**

EKLER

EK 1: Tercüme

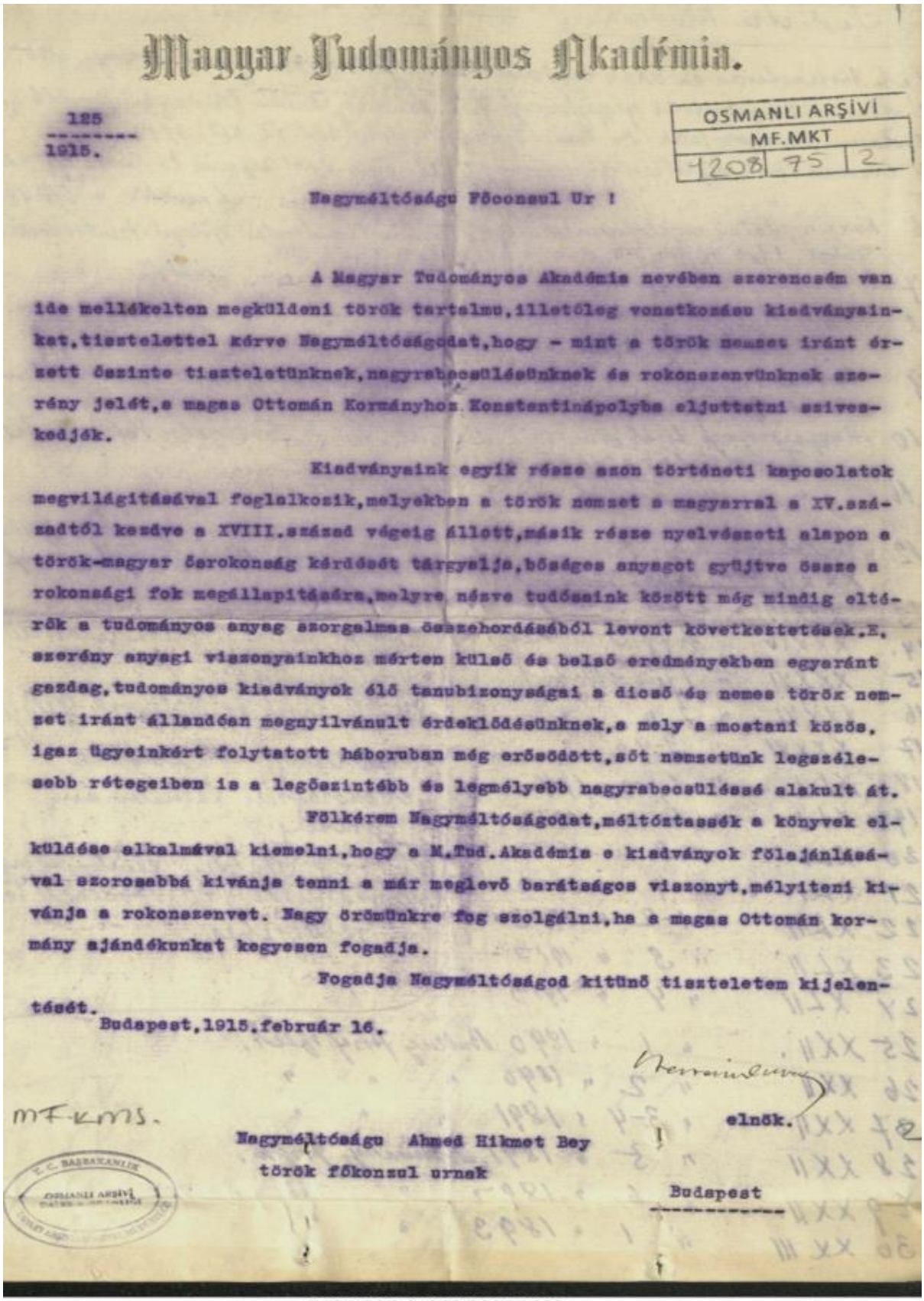

Magyar Tudományos Akadémia.

125
1915.

OSMANLI ARŞİVİ
MF.MKT
1208 | 75 | 2

Nagyméltóságu Főconsul Ur !

A Magyar Tudományos Akadémia nevében szerencsém van ide mellékelten megküldeni török tartalmu,illetőleg vonatkozásu kiadványainkat,tisztelettel kérve Nagyméltóságodat,hogy - mint a török nemzet iránt érzett őszinte tiszteletünknek,nagyrabecsülésünknek és rokonszenvünknek szerény jelét,a magas Ottomán Kormányhoz Konstantinápolyba eljuttatni szíveskedjék.

Kiadványaink egyik része azon történeti kapcsolatok megvilágitásával foglalkozik,melyekben a török nemzet a magyarral a XV.századtól kezdve a XVIII.század végeig állott,másik része nyelvészeti alapon a török-magyar őrokonság kérdését tárgyalja,bőséges anyagot gyüjtve össze a rokonsági fok megállapitására,melyre nézve tudósaink között még mindig eltérők a tudományos anyag szorgalmas összehordásából levont következtetések.E szerény anyagi viszonyainkhoz mérten külső és belső eredményekben egyaránt gazdag,tudományos kiadványok élő tanubizonyságai a dicső és nemes török nemzet iránt állandóan megnyilvánult érdeklődésünknek,a mely a mostani közös, igaz ügyeinkért folytatott háborubán még erősödött,sőt nemzetünk legszélesebb rétegeiben is a legőszintébb és legmélyebb nagyrabecsüléssé alakult át.

Fölkérem Nagyméltóságodat,méltóztassék a könyvek elküldése alkalmával kiemelni,hogy a M.Tud.Akadémia e kiadványok fölajánlásával szorosabbá kivánja tenni a már meglevő barátságos viszonyt,mélyiteni kivánja a rokonszenvet. Nagy örömünkre fog szolgálni,ha a magas Ottomán kormány ajándékunkat kegyesen fogadja.

Fogadja Nagyméltóságod kitünő tiszteletem kijelentését.

Budapest,1915.február 16.

elnök.

MF-KMS.

Nagyméltóságu Ahmed Hikmet Bey
török főkonzul urnak
Budapest

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ

MF.MKT.01208.00075.002

Haşmetli Başkonsolos Bey!

Macar Bilimler Akademisi adıyla, Türkler hakkında neşredilen eserleri size ek olarak gönderdiğimi bildirmek isterim. Saygılarımızı sunarak sizden şunu rica ediyoruz ki Türk milletine duyulan samimi duygularımızı, hürmetlerimizi, saygımızı ve Türklere karşı olan duygudaşlığımızı Osmanlı Devleti'ne bildirmenizdir. Neşriyatlarımızın ilk bölümü Türkler ve Macarlar arasındaki XV. yüzyıldan başlayarak XVIII. yüzyıla kadar meydana gelen tarihi ilişkileri aydınlatmak ile ilgilidir. Neşriyatların ikinci bölümü ise dilbilim temelinde Türkler ve Macarlar arasındaki tarihi akrabalık meselesiyle ilgilidir. Zengin arşiv materyallerinin bir araya getirilmesi ve bilim adamlarımız arasında farklı bakış açılarıyla bu zengin bilimsel materyallerden önemli sonuçlar elde edilecektir. Mütevazı maddi koşullarımıza kıyasla zengin arşiv materyalimizin hem iç hem de dış sonuçları oldukça zengindir ve arşiv materyalleri şanlı ve asil Türk milletine olan ilgimizi sürekli olarak ortaya koymuştur. Bu ilgi, mevcut ortak, gerçek dava için savaşta, milletimizin en geniş katmanlarında bile yoğunlaştı ve en samimi ve en derin hale geldi. Sizden ricam şudur ki, kitapların gönderilmesi vesilesiyle Macar Bilimler Akademisi tavsiyesiyle iki millet arasında halihazırda var olan dostane ilişkilerinin daha da yakınlaşması/iyileşmesidir. Eğer büyük Osmanlı hükümeti hediyemizi kabul ederse bizim için büyük bir onur olacaktır. Siz Hazretlerin büyük saygılarımı kabul etmeniz dileğiyle. 16 Şubat 1915, Budapeşte.

Türk Başkonsolos Ahmet Hikmet Bey Hazretlerine (B.O.A. MF.MKT.1208/75)

EK: 2

Vasárnap. 1917. augusztus 12. AZ UJSÁG 9

hás. — Ugy van az a világon, hogy a legtöbb emberről előbb-utóbb kisül, hogy csacsi, hogy a legtöbb közéltanozos előbb-utóbb leszihan és a legtöbb állatszeliditője előbb-utóbb felfalják a fenevadai. Maga már gazdag ember lehet, már elégtet keresett, hogy nyugalomba vonulhasson, nehogy hagyja abba ezt a vesződelmes foglalkozást! Higyje el, ezekkal kellemesebb kilenc kis növel egy szeparéban mulatni, mint kilenc vad tigrissel a ricsaj belül.

— Tudja az isten! Én azt hiszem, hogy egy nő is vesződelmesebb, mint tiz tigris. De nem is hagyhatom abba a foglalkozásomat. Akkor se tehetném, ha akarnám.

— Miért?

— Jóformán az egész vagyonom a kétezeskben van. Ez a tiz hatalmas állat a vagyonom javaréze. Mindenem ezekben az állatokban van. Tehát előbb el kellene őket adnom. Igen ám, de az a tigris, a mely nyolcz-tizezer koronámban van, ma alig ér valamit. Ha el akarnám adni, egy-két más koronáért kellene darabját elvacsetegetnem, s akkor se nagyon visárulgatnák meg. Tetszik tudni, a tigris az egyetlen dolog a világon, a minek a háborában elvesztett az értéke.

Örömömben majd fel nem ugrottam. Tehát meg van fejtve a nagy probléma! Már nem kell sem a Közélelmezési Hivatal elnökét zaklatnom, se pilyadijast kürnom. Tudom már, hogy mi lett olcsóbb ezen a világon!

Lelkiismeretlenség volna, ha nem sietnék közreadni a nagy felfedezést. A kí valami olcsóságot akar beszerezni, tessék tigriseket és oroszlánokat beszerezni!

Vulpes.

A horvát indemnitást megszavazták.

(A délszláv eszme és a monarchia.)

A horvát országgyülés — a mint Zágrábból jelentik — tegnap este féltizenegykor ült össze és hajnali háromig tanácskozott.

Horvoj Sándor tiszta jogyárti az indemnitás ellen szólva, Andrássy Gyula gróf nyilatkozatát tőrte, a melyek szerint most már másképpen kell kormányozni, mint a háború előtt. Az emberiség ujjászületésén Ausztriában kezdődött és a központi hatalmak országában is hódit. Ilja uralkodónk szülött a népjogok eszméinek hatása alatt van. *(Felkiáltások jobbról: Éljen a király!)* A délszláv eszme nem tör meg a monarchia keretei között.

Horváth: A horvát kérdést meg kell oldani. Ha a monarchia nem hajlandó erre, akkor *nélküle és ellene* fogják megoldani. A Horvátországban lakó szerbek elismerését sem hazafias, sem politikus lépésnek nem tartja, ellenben követeli a horvátoknak *egységes államtestben* való egyesítését.

Ma délelőtt tiz órakor folytatták a vitát.

Pejacsevich Tivadar gróf a pártonkivüli unionisták klubja nevében kijelenti, hogy csak oly kormányt támogatnak, a mely a kiegyezés törvényes alapján áll. Több személyes kérdésben való felszólalás után áttértek az *indemnitási* vita folytatására.

Popovics Dusán horvát-szerb koalicziós a javaslat mellett beszél. Felszólítja Frankot, hogy a koalicziót ellen való vádjait bizonyítsa *a birodalmi előtt.* Magyarországon is megértéssel viseltetnek az unionizmus iránt. *(Felkiáltások a Starcsevics-párton: Majd megmutatnak a magyarok!)* Erre nincs szükség! A magyarok nem akarják tönyomni a horvátokat. A koalicziót elsősorban a Magyarországgal és Horvátországgal kötött való viszony demokratikus és igazságos szabályozását kívánja ugy, a mint Deák Ferencz elképzelte. Ha a népnek megadják a demokratikus választójogot, akkor ez meg fog védődni és a Magyarországhoz való viszonyt egészséges és lojális alapon fogja rendezni.

Lorkovics Iván előadó vitazáró beszéde után az elnök az általános vitát berekesztette és az indemnitási javaslatot első és második olvasásban elfogadták. A legközelebbi ülés hétfőn lesz.

FENYES A
ROYAL-ORFEUM
nagyvilági orfeum.
Csupa sláger! Szinházi és variété-attrakczió!
Kellemes hölvös nőknek!
Menjen el, nem fogja megbánni!

Török ujságirók Budapesten.

— *Saját tudósitónktól.* —

A török sajtószövetség tiszteletére adott ünnepségek egyik fénypontja volt az a hajókirándulás, a melyet pénteken este a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság „József főherczeg" szalonhajóján a budapesti napilapok szindikátusa rendezett a vendégek tiszteletére. A hajó az Eötvös-téren török és magyar zászlókkal feldiszitve várta a vendégeket, a kiket a budapesti napilapok szindikátusának képviseletében Agai Béla dr. és Bernát Ottó dr. fogadtak. A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság részéről jelen voltak:

Végh Károly udvari tanácsos, vezérigazgató, Mende Bertalan királyi tanácsos, igazgatóhelyettes, Trebitsch Miksa királyi tanácsos, Réthy Ferenc, az Országos Hajózásfelügyelőség alelnöke, Feldvári Tibor felügyelő, Steininger Sándor főellenőr, Bigrin Gyula ellenőr, a katonai államépitészeti osztály részéről Dörnentay Károly alezredes, Polonkay Ernő, Haller százados, Kabrajy és Nemes főhadnagyok. A török vendégeket kivül még megjelentek Wodianer Rudolf titkos tanácsos, meghatalmazott miniszter, Wlesner Frigyes hosz udvari tanácsos, a külügyi sajtóosztály főnöke, Drasche-Lázár Alfréd miniszteri tanácsos, Németh Alfréd dr. és Pethert Alajos osztálytanácsosok, Reich Árpád alezredes, Kary Károly báró és Marsovszky Ivor miniszteri titkárok, a főváros részéről Harrer Ferenez dr., Fock Ede és Folkusházy Lajos tanácsnokok, Sütöcki Károly Aladár miniszteri tanácsos, Lányi Zsigmond, a külföldi levelezők szindikátusának elnöke, Mészáros Gyula dr. egyetemi tanár, Balkányi Kálmán, a magyar-török központ igazgatója, Zöldy Dezső igazgató, Medinyánszky Imre báró kapitány és mások.

Este kilenez órakor kezdődött a vacsora. Az asztalfőn Vészi József miniszteri tanácsos, a *Pester Lloyd* főszerkesztője ült, a ki a harmadik fogásnál szólásra emelkedett.

— Meg fogjuk mondani annak testvéreinknek, — igy szólt többek közöt — hogy a mikor hazamennek otthonukba, vigyék magukkal a magyar testvérnép üzenetét. (Élénk éljenzés.) Mi szerető megértéssel nézzük és látjuk fejlődésüket. Az az út, a melyen előrehaladnak, ugyanaz az út, a melyen mi évszázadok óta járunk, az az végén pedig ott van az a tiszta, nagyszerű cél, a melyet ők is el fognak érni, mert ugyanazzal a keleti frissességgel a keleti energiával és szivességgel igyekeznek feléje, mint mi. A cél az, hogy a nyugati szivilizáczió javait magunkhoz fogadjuk a nélkül, hogy szunnyi önállóságunkról, nemzeti sajátságainkról bármiféle mértékben is lemondjunk, mint a hogy ezt Magyarország évszázadon fejlődése során megmutatta török testvéreinknek. (Élénk tetszés.)

Igen tisztelt uraim! Felhivom önöket, magyar és osztrák kartársaimat, vendégeinket: emeljük poharunkat, kivánjuk azt, hogy a mindenható Uristen, a Kelet népeinek Istene, török testvéreinket abból a mérhetetlenül magasztos dicsőségből, dicsőségből, a melyben ő szeretett oldalán, rendületlenül engedje kibontani, hogy szerencsésen vezető diadalmas lobogóik alatt boldogságra vezető diadalmas lobogóik alatt boldogságra vezető magyarok! Éljenek török testvéreink! (Élénk éljenzés és tapsok.)

Daoud Ömer bég, a budapesti török főkonzulátus titkára, török nyelven tolmácsolta a szép felköszöntőt, a melyet a török vendégek lelkes tapsal fogadtak.

Hikmet Ahmed bég budapesti török főkonzul emelkedett fel ezután magyar nyelven: Uraim! Engedjék meg, hogy néhány szót intézek önökhöz. A sajtó a nemzet szive. Az ujságirók tolla hegyéről lüktet az egész nép öröme, bánata és minden törekvése. Az önök testvernemzetének szive jött ezuttal ide, hogy megismerje az önök szivét. Két testvér, szive, lelke csak hiánytalan és harátságban találkozhatik. Adja Isten, hogy e találkozás örök időkre szóló egyetértésé és megértésé váljék. (Élénk tetszés és éljenzés.) Végtelen örömmel szolgál, hogy én magam is részese lehettem annak a szép találkozásnak. Ettetem az önök gyönyörű hazáját. Éljen a halhatmas magyar nemzet! (Lelkes éljenzés és tapsok.)

A főkonzul hozzátartozóinak és megjelenteknek a török nyelven hatásos szavait, *Emir* Muhieddin bég, a török képviselőház tagja, a *Tanin* főszerkesztője mondott török nyelven felköszöntőt, a melyet Mészáros Gyula dr., a török nyelv tanára a következőkben tolmácsolt:

Mélyen tisztelt uraim, testvéreim! Röviden akarok csak válaszolni és ezért ezt a szót választottam az önök megnyitójára. Ebben a szóban benne van minden, a mi szivemből kiszakadt. (Élénk tetszés.) Ennyi szeretetben, ennyi örömben, minden hiában és önök iránt való szeretet fogadtatásban benne vannak a szivben. Szeretett testvéreim! Szeretett hallgatóim, mavai ezután a fülemben és a lelkemben fognak csengeni. (Tetszés.) Az a kötelességünk mindnyájunk, a saját képviselőinek, hogy a két nemzet szivének közös érzéseit, egyének közös gondolatait kifejezésre juttassuk. (Élénk helyeslés.) Az a törekvésünk és kötelességünk, hogy a két nemzet két minden féle kapcsolatot erősítsünk és mélyítsünk. (Ugy van!) Mind a két nemzet sokat szenvedett, sokat szenvedett, sokat örült. Mi közösen szenvedtünk együtt és ellenségünkkel együtt. Mélyen tisztelt uraim, testvéreim! Röviden akarok csak válaszolni és ezért ezt a szót választottam az önök megnyitójára. Ebben a szóban benne van minden, a mi szivemből kiszakadt. (Élénk